

ישראלים בחצר סט. ג'יימס

הסופר הנוף ברטוב, ששימש נספח לענייני תרבות בשגרירות ישראל בלונדון, כינס בספרו את רשמיו ממגעיו עם הציבור האנגלי והאנגלו-יהודי. כתיבתו קלה ונלבבת, סגנונו מושך ומלא הומור, וכל הספר נקרא כפיליטון בהמשכים, המעלה פרקי-הווי ואורח-חיים של תושבי האי הבריטי. הרבדים החברתיים, הנימוסים הממלאים תפקיד כה חשוב ביחסים שבין אדם לחברו ובין אדם למעמדו, הן "מימסד" השולט על הכל ברוחו יותר מאשר בכוחו, ועם זאת—המהפכה האטית, השקטה והבטוחה, המתרחשת לעיני אדם הבא מן ה' זרז—כל ההופעות האלו נסקרות כאן יפה, בחן, ברוח טובה של סובלנות וסלחנות.

הרבה מגלגל ברטוב בענין המימסד, המיעדור גים, פרשת המרגל פילבי, הצעירים הזועמים, וביחס לשהורים ולצבעונים. מכל פרשה הוא מפקי מוסר-השכל הבא ללמד על כלל התור-שבים. הוא מנסה לפורר את הרכב האוכלור-סיה לשבטיה ולזרמיה, "להסביר את הפמיהה החדשה הזאת אל הזהות השבטית במדינה ששלוותיה מגיעות לכל היבשות בעולם". אך בסחוננו גדול, "ייתכן", הוא כותב, "שבח' לוף הזועזועים של ימי המעבר יוצר מחדש הדרושיח בין הציבור לבין המפלגות המסור-רתיות, תתגבש מחדש אותה הרמוניה כרר-זבת שארץ זו הצליחה לקיים דורות רבים ולא לקפחה גם בימים של תמורות גדולות. אך ייתכן גם שבשטינה הקטנה, שהשחור והירוק גוספו בה על צבעיו של היוניון-ג'ק, תבקש ביטוי פוליטי חדש למציאות שהתהפכה באורח כל-כך ראדיקלי".

רשמיו של ברטוב מן הציבור האנגלו-יהודי נקראים בענין, היתה זו פגישתו השלישית עם קיבוץ של יהודים, ומדי-פעם היו אלה יהודים מסוג אחר. בפעם הראשונה נפגש עם ניצולי המחנות והיערות וראה מה שעוללה השואה ליהודי אירופה. בפעם השניה הכיר את יהדות ארצות-הברית ועמד על משקלו של המרכז היהודי הגדול ביותר בזמננו.

• חנוך ברטוב: ישראלים בחצר סט. ג'יימס; היצאת הקיבוץ המאוחד, 1969; ע' 217.

באנגליה ראה יהודים אחרים לגמרי, שהינם שרשים עמוקים באנגליה במשך מאות-שנים ומילאו תפקיד נכבד בעיצוב ההיסטוריה היהודית בזרות האחרונים. סיפורה של משפחה אחת—ישראל זיו וסיימון מארקס—מוכיח כי "התמורה הגדולה במעמדם של היהודים ניכרת במעבר מגיטאות המהגרים לגיטאות המוזהבים".

חיי-הציבור היהודיים ב"גיטאות המוזהבים" מתרכזים סביב "ועד-שליח-הקהילות" והפעמי-לות הציניית לצורותיה. האבות קרובים למר-רשת התרבות היהודית בצורתה הדתית, ואילו הבנים שאפים "להתאנגלוז". זיקתם ליהדות חלשה ביותר, ובניהם נמשכים "ההולכים החור-צה". רק מיעוטם מקבל איזה חינוך יהודי, גישואי-התערובת מרובים, וכל זיקתם ליהדות פוחתת והולכת. "כשבאנו אנחנו לאנגליה", מספר ברטוב, "עדים היינו לשלב מתקדם זה בדרך להשתלבות גמורה בעולם האנגלי. המימסד היהודי—כמורה כמימסד הבריטי בכר-לל—היה שרוי במשבר חמור, אך בהוויה היהודית משבר כזה אינו את מבשר תמורה כי אם את מאיים של כליה".

בימי מלחמת-ששת-הימים חלה התעוררות גדולה במחנה היהודים, וברטוב, שהיה באג' ליה באותם ימים, מתאר את גל ההתלהבות שהתנשא אז ושקע כעבור זמן קצר. במיוחד מדגיש המחבר את חלקה של האינטליגנציה היהודית בהתעוררות זו; החוגים האינטלקט-טואליים היו גם הראשונים שנרתעו ממהירות הנצחון המוחץ והמפגנת הכוח הישראלי. הם החלו לחשוש שמא עלול מאורע היסטורי זה לפגוע במציאות חייהם בקרן-זוויתם שלהם.

פ. י.

אגדת הבקעה וההר

סיפוריו הקצרים של אמציה פורת נכתבו לפני שנים ונאספו רק עכשיו, מתוקנים, באסופה קטנה שהופיעה בהוצאת קצין-החני נוך של צה"ל. המשתם עוסקים בארבע דמויות שונות—אחד פקיד עלוב, שני קצין עתודה "ירוק", שלישי מורה מזדקן במושבת ספר ותיקה, והרביעי, גיבורם של שני סיפור